

Effektiv förmedling av arbetsmiljöinformation: farliga ämnen

Sammanfattning av arbetsmiljöbyråns rapport

Inledning

Enligt EU:s lagstiftning skall arbetsgivare ge arbetstagare information om förekomst av farliga kemiska agenser på arbetsplatsen, om risker för hälsa och säkerhet och om skydds- och försiktighetsåtgärder (1). Arbetsgivaren skall informera såväl arbetstagarna och deras företrädare som arbetsgivare från andra företag (2). Informationen skall tillhandahållas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till resultatet av riskbedömningen. Denna information kan variera från muntliga meddelanden till

enskild handledning och utbildning med stöd av skriftlig information.

Personer som arbetar med att verkställa arbetarskyddsåtgärder på arbetsplatsnivå, som exempelvis arbetsgivares eller arbetstagares säkerhetsombud, finner att det ibland är svårt att hitta specifik och praktisk information om farliga ämnen.

För Europeiska arbetsmiljöveckan 2003 har arbetsmiljöbyrån därför samlat ett antal exempel på god praxis med beskrivningar om hur man effektivt sprider information till olika målgrupper och om hur man bedömer informationens relevans för dessa målgrupper. Syftet är att förse beslutsfattare, kemikalieleverantörer, forskare, säkerhetsfackmän, arbetsgivare och mellanhänder (som arbetsmarknadens parter) med praktisk information för att hjälpa dem anpassa och bedöma sitt tillvägagångssätt.

Nitton exempel på god praxis från hela Europa har valts ut och samlats i grupper enligt de nivåer på vilka informationen hanterades.

Inom företaget:

- Globalt integrerad processsäkerhetshantering vid Lillys utvecklingscentrum (Belgien).
- Information till arbetstagare om faror i samband med kemikalier – Polimeri Europa (Italien).
- Lågkostnadsåtgärder – ersättning och eliminering av farliga kemikalier och processer (Grekland).
- Glanbia ingredients: arbetstagarnas deltagande vid utbyte av ett gassystem (Irland).

På leverantörsnivå:

- Würth Oys undersökning av den kemiska säkerheten hos sina kunder (Finland).
- Preventions- och kontrollogistik i samband med olyckor orsakade av kemiska ämnen och preparat (Italien).
- Checklistor för utarbetande av säkerhetsdatablad (Sverige).

På sektorsnivå:

- GISBAU: Säker användning av kemikalier inom byggindustrin (Tyskland).
- UVITECH: UV-teknik inom tryckningsindustrin (Belgien, Tyskland, Frankrike, Förenade kungariket).
- Utvärdering av biologiska risker i köttbearbetande industrin (Frankrike).
- LAB-Link – Mänskliga resurser i laboriemiljöer (Danmark).

Andra åtgärder från tredje parter:

- Strategi för hantering av ämnen: experimentfält (Nederländerna).
- Branschinitiativ för tryckningsverkstäder utan organiska lösningsmedel (från Danmark till Tyskland och Europa).
- COSHH Essentials och e-COSHH (Förenade kungariket).
- Arbetarskyddsstrategi mot biologiska faror i Österrike.
- PIMEX – Picture Mixed Exposure (Österrike).
- Ett nationellt nätverk med informationscenter om asbest (Frankrike).
- Program om kemiska och biologiska agenser – Instituto Navarro de Salud Laboral (Spanien).
- Internationella säkerhetsdatablad (International Chemical Safety Cards) (ILO).

Utformning av effektiva kommunikationsstrategier för farliga ämnen

1. Definition av problemet

- ➔ Analysera den aktuella situationen och de aktuella möjligheterna.
- ➔ Bedöm problemets karaktär och omfattning.
- ➔ Sök efter andras erfarenheter och befintlig kunskap hos andra intressegrupper som värdefull input till projektet.

Experimentfält – Nederländerna

År 1999 godkände nederländska regeringen en ny politik och strategi för kemikalier: strategin om hantering av ämnen. För att testa de nya riktlinjerna på arbetsplatsen, och för att ge företagen chansen att pröva de nya policyinstrumenten, beslutade nederländska regeringen att upprätta s.k. experimentfält (eller "testträdgårdar") med olika partners på företags-, leveranskedje- och branschnivå. Det främsta syftet var att förbättra tillhandahållandet och hanteringen av nödvändig information till de särskilda målgrupperna.

2. Att skapa meddelandet

Innehållet

- ➔ Börja med tillförlitlig, fullständig och utförlig information för att skapa ditt meddelande.
- ➔ Tänk på innehållet för att förmedla ett välfokuserat och nyttigt meddelande, t.ex. för att ge arbetstagarna och deras säker-

(1) Artikel 10 i ramdirektivet 89/391/EEG och artikel 8 i direktivet om "kemiska agenser" 98/24/EG.

(2) Ytterligare upplysningar och kontrollistor om information om farliga ämnen finns i de faktablad som arbetsmiljöbyrån utarbetar till stöd av Europeiska arbetsmiljöveckan 2003, t.ex. faktablad 35 Att informera om farliga ämnen och faktablad 41 Biologiska agenser.

hetsombud upplysningar om farorna, riskerna, resultaten och preventionsåtgärderna.

- Komplexiteten och tonen i meddelandet skall anpassas för målgruppen. Överför och översätt meddelandet till deras behov, förståelse och språk.
- Inte alla målgrupper behöver omfattande information. Behöver de teoretisk eller praktisk information, eller både och?
- Var finns det kunskapsluckor och hur kan de åtgärdas? Innehållet skall vara flexibelt så att meddelandet kan anpassas efter varje enskild användares behov.
- Kontinuerlig övervakning, utvärdering och förbättring av informationen är likaså viktiga element.

Aktörerna

- Sök efter partners med expertkunskap för att förbättra programmens kvalitet och trovärdighet.

Utvärdering av biologiska risker i köttbearbetande industrin — Frankrike

För att fastställa och lokalisera de biologiska risker som finns inom köttskinnings- och köttstyckningsindustrin analyserades riskerna stegvis. Syftet var att också förstärka arbetstagarnas uppfattning om riskerna genom allmän och specialiserad utbildning på arbetsplatsen, en ny strategi för att reducera riskerna och införande av skyddsåtgärder. Informationen som togs fram blev grunden till en serie seminarier och föreläsningar på lokal såväl som nationell nivå.

3. Att sprida meddelandet

- Välj den effektivaste kanalen och de bästa tillgängliga tekniska hjälpmedlen.
- Möjliga kanaler: utbildningsseanser, seminarier, arbetsgrupper, utbildningskurser, press, flyttbara stånd, visningar och infolinjer.
- Möjliga verktyg: pamfletter, affischer, broschyrer, cd-romskivor, videoband, checklistor.
- Anpassa medierna och verktygen i omfattning och komplexitet efter målgruppens behov och efter den information som skall förmedlas.
- Utnyttja interaktiva verktyg för att öka användarens deltagande.
- Säkerställ att verktyg är lättillgängliga och har klar och tydlig information.

4. Mottagande av meddelandet

- Engagera målgruppen och stimulera den till deltagande.
- Informera regelbundet om ändringar för att öka målgruppens identifikation med programmet.
- Tala öppet om målen och om informationsinsamlingen och var öppen för växelverkan.
- Förevisa kostnader och nytta.

Undersökning av den kemiska säkerheten hos kunder — Finland

För att främja sin miljövänliga produktserie lanserade en finsk grosshandlare en gratis undersökning för sina kunder. I undersökningen ingår olika steg som berör kundens hela företag. De flesta kunderna är beredda att delta, vilket förbättrar kommunikationen om produkterna och förhållandet mellan kemikalieleverantör och kund.

5. Insamling och uppföljning av feedback

- Använd undersökningar, enkäter eller frågeformulär för att utvärdera och aktualisera informationen och för att eventuellt anpassa innehållet av meddelandet.

- Mät effekten och responsnivån eller bedöm de uppnådda framstegen. Responsen kan variera från enkel förståelse och införlivande till understöd eller konkreta åtgärder.
- Konsultera aktörerna på arbetsplatsen rörande deras förslag och åsikter. Få dem att aktivt delta i förändringar.

Arbetstagarnas deltagande i utbyte av ett gassystem — Irland

I en produktionsprocess använde ett företag som producerar ingredienser för livsmedeltillverkare klorgas som desinfektionsmedel för att behandla vatten.

Verksamheten på klorgasenheten var förknippad med allvarliga risker för arbetstagarna. Efter konsultation med arbetstagarna infördes en säkrare metod baserad på deras förslag.

Säkerhetsdatablad är de vanligast tillgängliga informationskällorna. De säkerhetsdatablad som leverantören lämnar skall göras tillgängliga för arbetstagarna och deras ombud. Säkerhetsdatablad innehåller information om ämnens egenskaper, typ av risker, lagring, hantering, skyddsutrustning osv. och används för att skapa databaser, instruktionsblad för arbetstagarna och säkerhetshandböcker.

Säkerhetsdatabladens omfattning tenderar till att göra dem mindre begripliga för den genomsnittliga arbetstagaren och är främst riktade åt arbetsmiljöpersonal och arbetsgivare. Vilka risker som kan uppstå genom användning av en produkt, inklusive alla exakta detaljer om ett specifikt ämne i en särskild process, kan ofta inte bedömas i förväg. Eftersom säkerhetsdatablad ibland innehåller ofullständig och till och med felaktig information är det tillrådligt att vara kritiskt inställd när de används och när informationen de innehåller sprids till arbetsplatsen.

Att komplettera informationen med data från andra tillgängliga källor och att överföra/översätta informationen enligt målgruppens specifika behov, arbetsplatsens omständigheter och företagets omgivning är alltså av yttersta vikt.

Checklistor för utarbetande av säkerhetsdatablad — Sverige

Ett akrylamidläckage från ett tunnelbygge uppmärksammade den tveklaktiga kvaliteten på de säkerhetsdatablad som leverantören tillhandahållit. Efter en enkät om säkerhetsdatablad inledde Plast- & Kemiföretagen en kampanj för att förbättra innehållet och metoderna för att informera slutanvändare. Resultaten var en checklista för utarbetande av säkerhetsdatablad, som finns tillgänglig gratis på organisationens webbplats.

Ytterligare upplysningar

Rapporten finns i oavkortat skick på engelska på arbetsmiljöbyråns webbplats <http://agency.osha.eu.int/publications/reports/> och kan laddas ner gratis.

Den tryckta rapporten *How to convey OSH information effectively: the case of dangerous substances*, European Agency for Safety and Health at Work, 2003, ISBN 92-9191-044-9, kan beställas från Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer i Luxemburg (publications.eu.int) eller från dess försäljningsställen. Priset är 25 euro (exklusive moms).

Detta faktablad finns på alla EU-språk på <http://osha.eu.int/ew2003/>